

УДК 711.11

Гончарик Р.П.,
Івано-Франківський університет права
ім. Короля Данила Галицького

АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА 1956-1975 РОКІВ

В наш час досить важливим є вивчення архітектурних образів міст на фоні ідеологічних та загальнокультурних чинників розвитку тогочасної радянської архітектури. Образ міста Івано-Франківська формувався протягом тривалого часу, шляхом поступових доповнень і змін історичної та просторової структури. В даній статті розглядається період з 1956-1975 р. в архітектурі міста Івано-Франківська. Так званий II період розвитку радянської архітектури.

Ключові слова: громадське будівництво, післявоєнний період, зміни в просторі, житлове будівництво, промислове будівництво.

Постановка проблеми. Проблематика даної статті полягає в потребі наукового аналізу та визначення основних тенденцій архітектурно-просторового розвитку та різних напрямків будівництва на прикладі м. Івано-Франківська у 1955-1975 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика відзначається незначною кількістю наукових публікацій. Тому за основу взято періодичну літературу (газету «Прикарпатська правда») та інтерв'ю архітекторів, які вивчали та досліджували архітектурно-просторові зміни в містах західного регіону України 1955-1975 рр.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз змін у архітектурі і житловому будівництві Івано-Франківська у другій половині ХХ ст., хронологічними роками якого виступають 1955–1975 рр. Мета статті конкретизована у наступних завданнях:

- 1) охарактеризувати стан житлового, громадського та промислового будівництва.
- 2) проаналізувати зміни та визначити основні тенденції у сфері будівництва та архітектури Івано-Франківська у 1955–1975 рр.;
- 3) здійснити оцінку змін у житловому будівництві та технічній інфраструктурі під дією соціально-економічних чинників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Радикальні зміни у творчій спрямованості архітектури СРСР настали у 1955 р., коли ідейно-творчий напрямок післявоєнного десятиліття був засуджений на урядовому рівні і задекларовано докорінну перебудову проектно-будівельного процесу на основі

технократичної ідеології. За основу було прийнято тезу, що формування творів архітектури має ті ж закономірності, що і масове промислове виробництво. Було відкинуто будь-яке звертання до класичної архітектурної спадщини. Нове будівництво повинно було вестися тільки за типовими проектами на основі збірних залізобетонних конструкцій, основним показником стала економія коштів на проектування і будівництво. Одночасно було переглянуто організаційні основи цілісного розуміння архітектурно-будівельного процесу, архітектурні проблеми підпорядковано будівельно-технологічним, згорнуто підготовку кадрів у сфері архітектури.

Цілісна сфера архітектури була організаційно розчленована на декілька типологічних напрямків (житлова, громадська, промислова) і до того ж відірвана від містобудування. Відокремлення типового проектування будинків від конкретних умов їх будівництва заперечувало саму суть архітектури. В архітектуру було впроваджено «...ідеологію дизайну, в основі якого лежить завдання забезпечення естетичних якостей масових...і безадресних індустріальних виробів...»; дизайн, на відміну від архітектури не має потреби «...відображення специфіки і часу будівництва» [10]. Для 1960–1970-х років характерне послаблення цілісності архітектурної творчості та анонімність архітектурних вирішень поряд з великим зростанням обсягів масового будівництва. В основі творчих тенденцій того часу лежала «...надія на техніку як на основний засіб вирішення архітектурних проблем»[10]. Організаційно закріплена перевага сфери будівництва над сферою архітектури привели до жорсткого нормування як до основи архітектурної творчості, тобто до узаконеної орієнтації на «середні показники». Водночас відомо, що справжній твір архітектури є унікальним і «...несе критерії своєї оцінки в собі самому, збагачуючи культуру загалом»[10].

З СРСР прийшла нова епоха, і перед містобудуванням стояли нові завдання. Тоді прагнули зруйнувати минуле і побудувати новий світ. Івано-Франківськ став закритим військовим містом, почалася індустріалізація, будівництво заводів військово-оборонного комплексу. Змінився демографічний склад міста. Багато людей загинули під час війни. Потім місцеві мешканці зазнали репресій, депортацій. Їм на зміну прийшли люди з провінції, з довколишніх сіл і районів, робочий клас, який будував уже згадані заводи і працював на них. Їм було потрібне житло, тобто прості, типові, масові житлові будинки, які й визначили подальшу розбудову міста. «Багато старих районів міста, які розвивалися і жили своїм життям, були знищені, – каже І.Панчишин. – Натомість створювалися нові великі мікрорайони. В СРСР почали розвивати панельне будівництво, заборонили монолітний залізобетон. Звичайно, простіше побудувати завод, на якому випускати панелі різних типорозмірів і вже з них,

як з конструктора, складати будь-які композиції типових будинків. Тому за часів СРСР архітектурою швидше можна вважати самі комплекси заводів, які могли мати хоч якусь індивідуальність, ніж централізовано спроектовані і побудовані масові серії житлових будинків».

Вузькотехнічний та вузьковідомчий підхід до проблем архітектури відбивав домінування у суспільній свідомості 1960-х років в СРСР технократичної ідеології, віри у всесильність технічних засобів у всіх сферах суспільного життя, зокрема і в культурі. «Технократизація» архітектури привела до зміни пріоритетів від формування ансамблів забудови до проблеми будівництва великої кількості однотипних будинків, розташованих методом так званого «вільного розпланування» на території при одночасному жорсткому функціональному зонуванні території і дотриманні «середніх» нормативних показників самих будинків. В практиці забудови до того ще додалася обмежена до мінімуму номенклатура збірних залізобетонних конструкцій. Така «будівельно-архітектурна ідеологія» була підґрунтям для другого (наступного) покоління генеральних планів міст, які, починаючи з середини 1960-х років, визначали напрямки подальшого розвитку міських центрів.

Новий етап у проектуванні та будівництві житла настав у 2-ій половині 1950-х років. Після постанови 1955 р. про боротьбу з надмірностями в архітектурі було відмінено обмеження 1934 р., що регламентували мінімальну кубатуру житлових приміщень. Згідно з тогочасними утопічними уявленнями про майбутнє повсякденне життя людини індивідуальний побут мав поступитися колективному. Вважалося недоцільним будівництво великих кухонних та підсобних приміщень, оскільки люди будуть користуватися послугами підприємств сфери послуг.

Радянська влада намагалася здобути лояльність еліти не тільки страхом перед чистками, але й значними привілеями. У житловому будівництві для партійних чиновників, діячів науки та культури влада копіювала цілком буржуазні зразки житла. До середини ХХ ст. для цього типу квартир були характерні усі ті прийоми, що використовували архітектори в ХІХ – на початку ХХ ст. Можна сказати, що житлове середовище та стиль життя партійної верхівки зберіг чимало рис, притаманних міській буржуазії колишньої Російської імперії.

У 2-ій половині ХХ ст. продовжується пошук оптимальної форми квартири. Головним гаслом цього періоду є доцільність, економічність, простота. Для організації внутрішнього простору починають використовувати хол. Площа допоміжних приміщень різко скорочується до мінімуму. Внаслідок поширення вільного планування кварталу зникає такий специфічний простір, як двір, що вже не відіграє особливої ролі в житті городян. Цікаво, що в містах із

великою часткою «старої» забудови закриті двори мали не тільки господарське, але й соціальне значення. Вони слугували додатковою «ареною для комунікації», що сприяло зміцненню горизонтальних зв'язків між сусідами [5, с16]. З відмовою від поквартальної забудови зник закритий двір-«колодязь», що призвело до ослаблення зв'язків між сусідами.

Житлове будівництво в Україні в 1970-1975-х роках мало свою специфіку. Нова влада відмовилася від утопічних гасел попередників. Кватирки у новозбудованих кварталах вже мали набагато більшу площу допоміжних приміщень. Лише за період з 1970 р. по 1975 р. питома вага площі допоміжних приміщень виросла на 2–3% [9, с265]. Розміри житлових кімнат зростали повільніше, ніж площа кухонь, ванних кімнат, балконів, коридорів тощо.

Незважаючи на всі побутові труднощі, мешканці міст прагнули до максимального використання свого обмеженого житлового простору, реалізуючи свої уявлення про комфорт та домашній затишок. О. Високовський з цього приводу зазначив: «Суб'єктивне відчуття комфортного помешкання створюється шляхом заниження претензій до власного середовища. Для більшості людей це означає усвідомлене бажання задовольнитися меншим. Тільки різко заниживши планку вимог та знизивши ціннісний ідеал правильно облаштованого будинку, радянській людині вдається побороти складне для обживання середовище». Нестача житлової площі та неможливість її раціонального використання призводили до деградації вже існуючого житлового простору. [7, с168].

Свої особливості мало перетворення в архітектурі житлового будівництва Івано-Франківська у 1962 р. місті проживало сімдесят чотири тисячі п'ятсот чоловік, діяло сорок промислових підприємств, на яких працювало понад п'ятнадцять тисяч чоловік. Валувої продукції випускалося на суму сто мільйонів карбованців. Було збудовано сорок дві тисячі п'ятсот квадратних метрів житла, газифіковано сімнадцять тисяч вісімсот квартир. Діяла двадцять одна лікарняна установа, дванадцять поліклінік. П'ять тисяч студентів навчалося у двох вузах, півтори тисячі учнів — у чотирьох технікумах, дванадцять тисяч дітей у загальноосвітніх школах. Працювало десять бібліотек і два музеї.

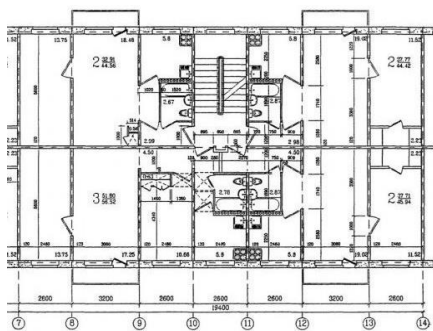
Радянська епоха, поставила перед містобудуванням нові завдання. зруйнувати минуле і побудувати новий світ. Івано-Франківськ став закритим військовим містом. Почалася індустріалізація, будівництво заводів військово-оборонного комплексу. Змінився демографічний склад міста. Багато людей загинули під час війни. Потім місцеві мешканці зазнали репресій, депортацій. Їм на зміну прийшли люди з провінції, з довколишніх сіл і районів, робітничий клас, який будував уже згадані заводи і працював на них. Їм було потрібне

житло-прості, типові, масові житлові будинки, які й визначили подальшу розбудову міста. «Багато старих районів міста, які розвивалися і жили своїм життям, були знищені, – зауважив І.Панчишин, – натомість створювалися нові великі мікрорайони. В СРСР почали розвивати панельне будівництво, заборонили монолітний залізобетон. Звичайно, простіше побудувати завод, на якому випускати панелі різних типорозмірів і вже з них, як з конструктора, скласти будь-які композиції типових будинків. Тому в ці часи архітектурою швидше можна вважати самі комплекси заводів, які могли мати хоч якусь індивідуальність, ніж централізовано спроектовані і побудовані масові серії житлових будинків».

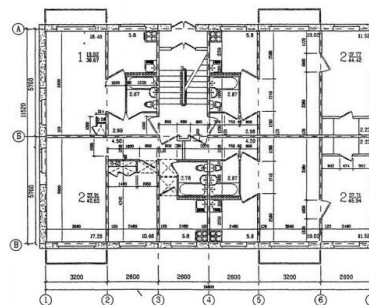
Архітектурний стиль, в якому працювали радянські проєктанти, був близький до так званого бруталізму та інтернаціонального стилю, типових для міжвоєнної Європи.

У житловому будівництві Івано-Франківська радянської доби наймасштабнішою була програма 1960-х років, в якій ставилось завдання забезпечення кожної сім'ї окремою квартирою. Масове житлове будівництво велось на вільних землях за міською межею на територіях колишніх селищ, що були приєднані до міста у різні періоди і забудовані малоповерховим, часто малоцінним житлом, без достатньо розвиненої інфраструктури. Так у 1950-60-х роках до міста було приєднано мікрорайон Софіївка, села Пасічна та Опришівці. Основними районами житлової забудови була північно-західна частина міста. Досить поширеним було будівництво так званих «хрущовок» серії «1-434С» (мал. 1). До основних особливостей «хрущовок» слід віднести невеликі площі квартир, слабку звукоізоляцію, відсутність ліфтів і сміттєпроводів [8]. Крім того, стелі в квартирах досягали висоти від 2,48 до 2,5 метрів. Кімнати у квартирах мають мінімально можливі розміри, які відповідали встановленим стандартам, розробленим з урахуванням розрахункового комфорту проживання в них, виведеного, щоб зрівняти вартість поквартирного заселення сімей з вартістю покімнатного заселення в квартирах старого типу.

мал. 1

(планування типової секції 1-434С)

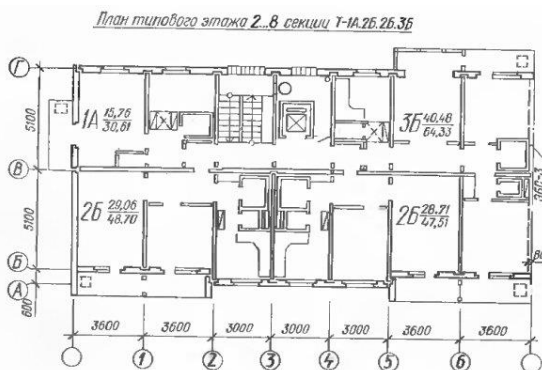
(планування типової торцевої секції 1-434С)

Квартири відрізняють дуже маленькі кухні - від 5 м². У багатьох квартирах зустрічається суміщений санвузол, особливістю якого є невелике вікно, розташоване на загальній з кухнею стіні. Кухня, як правило, розташовується на сонячній стороні, і промені світла з кухонного вікна потрапляють через це загальне вікно і в санвузол для економії електроенергії. На кухні нерідко під вікном розташовується шафа-холодильник для зберігання продуктів і т. п. Крім того, ще однією характерною рисою «хрущовської» квартири є прохідні кімнати, найчастіше між вітальнею і спальнею.

У 1963р. було побудовано біля тридцяти житлових будинків, в тому числі двадцять два багатоповерхових будинків по вул. Московській (нині вул. Бельведерська).

Найбільшої масовості житлове будівництво набуло у 70–75-х рр. ХХ ст. У цей період з'явилися нові житлові райони, зокрема, на вулицях Бельведерській, Набережна. У містах, фактично всюди перейшли на спорудження дев'ятиповерхових будинків секції типової серії «111-96» (мал.2), що значно сприяло економії міського земельного фонду. У результаті такої політики за 25 років (1950–1975 рр.) житловий фонд міста зріс у 1,2 рази [10]. Фінансування будівництва житла на 90 % здійснювалось за рахунок державних коштів, решта 10 % відсотків припадало на будівництво за кошти підприємств та на індивідуальне будівництво.

Мал.2

(Вул. Набережна м.Івано-Франківськ)

У соціальній сфері досягненням міста 1960–1975 рр. було підвищення забезпеченості житлом та відселення сімей з аварійного фонду житла. Проте плани нового будівництва, особливо будівництва об'єктів обслуговування, вулиць і доріг, інженерних мереж постійно недовиконувались, а постійна нестача коштів на ремонтні і реставраційні роботи призвела до занедбання і руйнування багатьох культових споруд, об'єктів соціальної інфраструктури, старих житлових будинків тощо.

Свої особливості мало проектування та подальше будівництво громадських будівель і споруд.

За двадцятилітній період в м.Івано-Франківську були зrealізовані цілісні громадські проекти і споруди. У 1955 р. силами громадськості методом народної будови було споруджено міське озеро площею сорок гектарів. 17 серпня 1956 р. організована міська школа-інтернат на двісті десять учнівських місць на вул.Франка (нині СШ №5). 1 вересня 1956 р. - урочисто відкрито СШ №12. У 1956 р. в парку ім.Т.Шевченка було споруджено будинок в гуцульському стилі (приміщення для літнього кінотеатру). У 1956 р. Станислав став центром економічного адміністративного району, який об'єднував промисловість і будівництво Станиславської, Чернівецької та Закарпатської областей. 1957 р. - обласний краєзнавчий музей переїхав до приміщення колишньої міської ратуші. 1958 р. в Станиславі споруджено першу чергу водопроводу, який вирішив проблему водопостачання житлових будинків міста. 1958 р. став до ладу стадіон "Спартак" на десять тисяч глядачів. 1958 р. розпочав свою роботу телевізійний ретранслятор. 1959 р. населення міста складало шістьдесят шість тисяч жителів.

Травень 1959 р. Івано-Франківці вперше поїхали в румунське місто Бая-Маре, з яким дружні стосунки підтримуються і дотепер. 1959 р. у капітально відбудованій ратуші відкрилася нова експозиція обласного краєзнавчого музею. 1959 р. відкрито міську лікарню на п'ятдесят ліжок. 1960 р. завершено будівництво високовольтної лінії електропередач Стрий-Долина-Станислав. 1960 р. була споруджена нова теплиця для вирощування квітів площею дев'ятсот вісімдесят квадратних метрів, закладено новий розсадник площею тридцять гектарів. 1960 р. створено філіал загальнотехнічного факультету Львівського інституту — майбутній інститут нафти і газу. 1 вересня 1960 р. урочисто відкрита СШ №13.

Створено Центральну науково-дослідну лабораторію управління нафтодобувної промисловості. У новозбудованому триповерховому будинку (нині вул.Бендери) відкрилася обласна станція переливання крові. 1960 р. на вул.Коновальця (тоді Дадугіна) завершено будівництво обласної дитячої лікарні на триста ліжок. Після реконструкції "Пасажу" Гартенбергів тут відкрився Центральний універмаг. 21-23 червня 1961 р. розпочав свою роботу Станиславський проектно-конструкторський технологічний інститут Міністерства лісової та деревообробної промисловості України. 1961 р. завершено будівництво приміщення аеровокзалу. 1 вересня 1963 р. відчинилися двері нової школи-інтернату №1 на шістьсот учнівських місць по вул.Пушкіна, 130 та школи-інтернату №2 на 240 учнів по вул.Радянській. 2 листопада 1963 р. в місті відкрито перший і найбільший в області широкоформатний кінотеатр

«Космос» (архітектор М.Д.Вендзилович). 9 листопада 1962 р. у зв'язку із відзначенням 300-річчя міста Станислав було перейменовано на Івано-Франківськ на честь великого українського політичного діяча Івана Франка. 1963 р. розпочато добудову до міської клінічної лікарні № 1 по вул.Матейки. Почалося спорудження чотирьохповерхового будинку для обласної друкарні. У 1967 р. урочисто відкрито новий меморіальний комплекс на кладовищі героїв (нині вул. Лепкого). 1964 р. завершено добудову до педагогічного інституту — з'явився новий учбовий корпус. 1965 р. в Івано-Франківську було споруджено 192-метрову телетрансляційну вежу. 1967 р. завершено будівництво дев'ятиповерхового приміщення міської телефоно-телеграфної станції (нині на Вічевому майдані). 1968 р. за даними статистики в місті проживало 96000 мешканців. Лютий 1968 р. споруджено радіорелейну лінію Львів-Івано-Франківськ. 1969 р. завершено будівництво п'ятиповерхової турбази «Прикарпаття» на сто вісімдесят чоловік (нині по вул.Мазепи, 140 а) Обласне відділення Спілки художників України об'єднувало сорок вісім членів і кандидатів у члени Спілки. Червень 1969 р. завершено спорудження Будинка художника (нині вул.Незалежності) з великим мозаїчним панно. 5 січня 1971 р. Івано-Франківському педагогічному інституту присвоєно ім'я В.Стефаника. 7 травня 1971 р. на честь 100-річчя від дня В.Стефаника було відкрито меморіальну дошку на будинку №2 по вул. Набережній, яка стала носити ім'я видатного українського письменника. 1972 р. завершено спорудження восьмиповерхового готелю «Україна», розрахованого на триста вісімдесят вісім місць. Розпочато будівництво приміщення для торгово-кулінарного училища. 1975р. Івано-Франківський аеропорт обслужив 210000 пасажирів. 1975 р. було споруджено приміщення ПТУ №21 (нині вище професійно-технічне училище №21). 1975 р. був зданий в експлуатацію Будинок політосвіти з великим конференц-залом (нині Центр естетичного виховання молоді по вул.Незалежності).

„У радянський час уніфікований стиль став догмою: панельне, блочне будівництво, типові схеми і проекти, – розповідає Ігор Панчишин. – До цього змушувала централізація виробництва та фінансування. І хоча всі ці речі потворні, вони виникли не через недолугість архітекторів, а виявилися з загальної хвороби суспільства тієї країни”. Щоб уникнути цілковитої безликості, в 1970-1980 роках мала місце спроба побавитися в народні мотиви, зокрема, вигадали так званий «Гуцульський стиль».

Мал. 3

(колишнє „Молочне кафе”)

Щоб не перетворювати архітектуру на щось цілковито стандартне й безлике, в 70-80 роках була спроба побавитися в народні мотиви, зокрема, було вигадано так званий «гуцульський стиль». Саме тоді розпочалося будівництво громадських споруд : Івано-Франківський аеропорт, колишнє «Молочне кафе» (мал.3), які мали стати візитною карткою цілого Прикарпаття. Тепер ці споруди вирізняються своєрідної форми дахами під черепицею та декоративними фасадами. Як пояснив Ігор Панчишин, суть цього псевдогуцульського стилю полягала у звичайному калькуванні певних елементів дерев'яної архітектури горян (будівельне мистецтво гуцулів насправді прекрасне, але тільки у тому в ландшафті, в якому створене) без жодного переосмислення. Переведені у бетон елементи дерев'яних конструкцій втрачали своє функціональне й технологічне призначення, та й естетично були не надто привабливими.

Мал. 4

(Тодішній обком партії на вулиці Грюнвальдській, перед будівлею пам'ятники Леніну та Сталіну, 1958 р.)

Мал.5

(Перехрестя Лепкого-Незалежності, ліворуч знаходилась колишня німецька кірха (зруйнована в кінці 70-х). На фоні будується готель "Україна", якщо приглянутись то перед ним можна побачити пам'ятник Леніну. Хоч насправді то була ще не скульптура, а тільки оцінювальний картонний макет)

Для Івано-Франківщини було створено таку особливість як гуцульський стиль, який насправді став профанацією. Справді цікаві пошуки використання народних елементів у фасадах, майоліці, вітражах були в арт-декорі чи сецесії. Народний стиль часто використовувався у сенсі непрофесійності, і не був простим «мавпуванням».

Наприкінці 1965 року в Івано-Франківську завершилося будівництво 192-метрової телевежі (мал.6). Вона на деякий час перебрала обласний рекорд висоти. Монтаж вежі здійснили фахівці Київського зварювально-монтажного управління №38. Нова башта дозволила збільшити площу телепокриття та покращити якість «картинки». Зазначимо, що на той час прикарпатці мали змогу дивитися лише передачі з Чернівців та Львова. Центральне ТБ «пробилося» у наш телефір у 1969-му.

Мал.6

(Телевежа, м.Івано-Франківськ 1965)

Івано-франківська телевежа має вагу 350 тонн. Вона належить до категорії «вільностоячих». Центр її ваги знаходиться дуже низько і при будь-яких коливаннях він повертає споруду до початкового стану. Задля зменшення вітрового навантаження вежа зроблена решітчастою. Відхилення верхньої точки не перевищує півметра. За час експлуатації вежа дещо «підросла». За одними даними вона сягає 193 метри, за іншими — 195.

Окремими тенденціями характеризувалось промислове будівництво. З початку 1960-х років у структурі трудових ресурсів Західного регіону України почали виявлятися нові тенденції, зумовлені особливостями розвитку економіки та соціальної сфери. З кінця 50-х – початку 60-х років почалося інтенсивне будівництво нових підприємств, розширення і реконструкція раніше збудованих. Комплексна механізація й автоматизація виробництва дозволяла нарощувати обсяги за рахунок підвищення продуктивності праці, а не збільшення кількості працівників.

В Івано-Франківській області нараховувалося 120 тис. непрацевлаштованого населення. Промислове виробництво, на відміну від сусідньої Львівської області, розвивалося повільно. Для вирішення цих питань, проектом п'ятирічного плану розвитку народного господарства передбачалося у 1966–1970 рр. розпочати будівництво арматурно-машинобудівного та Західно українського шинного заводів у м. Івано-Франківську. Планувалося: збудувати завод пластмас у м. Калуші, сирзаводи у містах Коломиї, Косові і Калуші; хлібзавод у Коломиї; консервний завод у м. Снятині. Крім того – провести реконструкцію і розширення низки діючих підприємств: заводу «Нафтобурмашремонт» у м. Калуші, приладобудівного заводу в м. Івано-Франківську, заводу сільськогосподарських машин у м. Коломиї, Вигодського та Рожнятівського лісокомбінатів, Городенківського цукрового заводу та інших підприємств. У поточній п'ятирічці продовжувалося розпочате раніше будівництво нових та розширення діючих промислових підприємств – Калуського хіміко-металургійного та Івано-Франківського шкіряно-взуттєвого комбінату, Надвірнянського нафтопереробного заводу, Івано-Франківської швейної фабрики та інших. Уведення в дію потужностей на нових підприємствах, давало можливість за роки п'ятирічки залучити до виробництва близько 30–40 тис. осіб. Крім будівництва і розширення діючих, передбачалося побудувати підприємства місцевої промисловості, розширити мережу побутового обслуговування у містах і сільській місцевості, відкрити нові магазини, що давало можливість працевлаштувати ще 8–10 тис. осіб [6, с 20–21]. Таким чином за цей період в промисловому будівництві було: 1957 р. організовано спеціалізоване шляхово-ремонтне управління, в розпорядженні якого було два асфальтових заводи. Став до ладу приладобудівний завод. 1960

р. на меблевому комбінаті став до ладу цех складання меблів, завершено будівництво сушарок, котельні, ремонтно-механічної майстерні, було прокладено залізничну колію. Для працівників комбінату був збудований клуб на чотириста місць, їдальня, медпункт. Жовтень 1961 р. споруджено механічний цех приладобудівного заводу загальною площею понад дві тисячі триста квадратних метрів. 1962 р. став до ладу новий цех міськпромкомбінату №3, який виробляв дитячі іграшки та різну галантерею. Розпочалося будівництво інших цехів комбінату. Здійснювалося будівництво авторемонтного заводу. 1962 р. асфальтом було покрито сорок чотири кілометри вулиць та шістдесят вісім кілометрів тротуарів, була проведена реконструкція вуличного освітлення: на двохсот шестидесяти восьми вулицях міста були встановлені електросвітильники, а на тридцятьох вулицях — лампи денного світла. 1963 р. за рік було збудовано понад шістдесят нових об'єктів, в тому числі вісімнадцять цехів на промислових підприємствах. Завершено будівництво шиноремонтного заводу. 1964 р. став до ладу Івано-Франківський фурнітурний завод. 1965 р. став до ладу цементно-шиферний комбінат. 1966 р. прийнято рішення про будівництво заводу «Позитрон». 1967 р. - почалося будівництво Івано-Франківського арматурного заводу. Червень 1968 р. відбулася повна переорієнтація приладобудівного заводу від автомобільних ваг на виготовлення приладів контролю, зокрема глибинних манометрів та газових лічильників. Травень 1971 р. організовано завод «Позитрон» на базі філіалу цеху Мінського заводу напівпровідникових приладів. 1971 р. розпочалося будівництво заводу «Автолившаш», яке мало випускати автоматичні лінії для ливарних заводів. 1975 р. на заводі «Позитрон» діяло десять цехів та три окремі ділянки (мал.7).

Мал. 7

(Завод Позитрон, м.Івано-Франківськ 1975р.)

(Завод Позитрон, м.Івано-Франківськ 2015р.)

В квітні 1965-го, запрацював Бурштинський енерговелетень, запустили перший з 12-ти його енергоблоків (мал.8). А дещо раніше, в лютому, завершився монтаж 180-метрової витяжної труби. Її зводила бригада висотників московського управління «Спецзалізобетонбуд». Робота була дуже ризикованою: на гору добиралися по риштуваннях, працювали ні за що не тримаючись... Попри все, здали трубу на чотири місяці раніше плану. В її «тіло» вклали 2 600 куб. м бетону, 250 тонн арматури та 400 тисяч цеглин.

Мал.8

(Бурштинська ТЕС, 2010 р.)

Після цього приступили до зведення ще двох «витяжок» заввишки по 250 метрів. Тут роботи просувалися значно швидше, оскільки будівельників доправляв на роботу ліфт та застосовувалися деякі спецпристрої. Правда, час

від часу монтажникам дошкуляв дим від діючої труби, тож доводилося опускатися вниз.

Досить цікавою спорудою Прикарпаття є калуська ТЕЦ. Передумовою будівництва теплоелектроцентрالی в м. Калуші стало те, що були розвідані у 1950-х роках значні запаси карналітових та галітових руд, для використання яких планувалось будівництво потужних виробництв на базі Калуського хіміко-металургійного комбінату.

Висота її димових труб сягає 150 м. Цей гігант «виріс» під час будівництва хіміко-металургійного комбінату, який згодом отримав назву «Хлорвініл». ТЕЦ розпочала свою роботу у 1967 році.

Висновки. Розглядаючи процес формування нового архітектурного образу центрів західноукраїнських міст протягом 1955–1975 рр., слід звернути увагу на те, що це двадцятиліття характерне перевагою технократичних принципів і постулатів, штучним відділенням архітектури від її загальнокультурних основ. На практиці це призвело до одностороннього пріоритету будівельно-технологічних та будівельно-екномічних чинників, вихолощення художньої сутності архітектури. Досвід цього періоду показав, що орієнтація на кількісно-технологічні показники нівелює просторову сутність архітектури та виводить її із загальнокультурного контексту. Дотримання директивно заданого напрямку переваги «нового» над «старим» мало також негативні наслідки для формування образу центрів малих історичних міст. Друге покоління генеральних планів цих міст, опрацьоване у 1960-х роках, передбачало перш за все функціональне зонування території .

Практика проектування житлових приміщень у вказаний період була відокремлена від реальних потреб людини, не враховувала справжніх реалій побуту городян. У результаті свідомого спрощення традиційного еталона житла, в умовах гострого дефіциту житлової площі можна побачити в квартирах городян парадні завжди зачинені кімнати.

Список використаних джерел:

1. Соколовський З. Архітектори радянського Івано-Франківська/ З.Соколовський. – Івано-Франківськ, 2014. – 108 с.
2. Заварихин С. П. Советская архитектура (1917 середина 1950-х гг.): учеб. пособие/ С. П. Заварихин. – Л., 1984. - 96 с.
3. Дві карти міста//Прикарпатська правда/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ifportal.net/articles/full/43915>.
4. Горшеньов К. Майбутнє Станіславова/К.Горшеньов // газета Прикарпатська правда/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/11991>.

5. Греков А.С. Формирование жилищных структур в исторически сложившейся застройке городов Юга Украины (на материалах г. Одессы): Автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. архитектуры./А.С. Греков. – К., 1989. – 19 с.
6. Держархів Івано-Франківської обл.,- Ф. П–1. Оп. 1. Спр. 3093, арк. 95.
7. Жилище в России: век XX. Архитектура и социальная история / Ред. У. Брумфилд, Б.Рубл. – М.: Три квадрата, 2002. – 192 с.
8. Зинченко, М.Ю. Жилищное строительство в городах БССР в середине 1950-х – 1960-е гг. /М.Ю. Зинченко // Працы гістарычнага факультэта БДУ : навук. зб. Вып. 5 / рэдкал.:У.К. Коршук (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БДУ, 2010. – С. 39–47.
9. Народне господарство Української РСР в 1989 р. / Статистичний щорічник. – К., 1989. – 492 с.
10. Укрзахідпроектреставрація: Вісник. – 1996. – Ч. 5. – С. 31– 43.

АННОТАЦИЯ

В настоящее время весьма важным является изучение архитектурных образов городов на фоне идеологических и общекультурных факторов развития тогдашней советской архитектуры. Образ города Ивано-Франковска формировался в течение длительного времени, путем постепенных дополнений и изменений исторической и пространственной структуры. В данной статье рассматривается период с 1956-1975 г.. В архитектуре города Ивано-Франковска. Так называемый XX период развития советской архитектуры.

Ключевые слова: общественное строительство, послевоенный период, изменения в пространстве, жилищное строительство, промышленное строительство.

ANNOTATION

It is very important to study architectural images of cities through the prism of ideological and cultural factors of development of the Soviet architecture. The architectural image of Ivano-Frankivsk was formed during a long period of time by making gradual complements and changes to the historical and spatial structure. The article dwells upon the architecture of Ivano-Frankivsk during the period from 1956 to 1975. It is so called II period of development of the Soviet architecture.

Key words: public building, postwar period, changes to space, housing, industrial building.